

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVIII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

24 лютого 2026

Київ 2026

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. Т.В. МАРЕНИ, Київ: МДУ, 2026. с. 353

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 9 від 25 лютого 2026 року)

Редакційна колегія:

Голова Марена Т.В., в.о. ректора МДУ, кандидат економічних наук, доцент;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Демидова Ю.О., проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 24 лютого 2026 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методик викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

© Маріупольський державний університет, 2026

СЕКЦІЯ
«ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВОГО
ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ»

Голюк Оксана,
кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та освіти
Задорожна-Княгницька Леніна,
доктор педагогічних наук, професор, декан психолого-педагогічного факультету
Маріупольський державний університет

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ДІАГНОСТУВАННЯ ТА ПОДОЛАННЯ
ОСВІТНІХ ВТРАТ У РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Трансформаційні процеси в освітній галузі України, зумовлені тривалим дистанційним навчанням через пандемію та повномасштабну війну, актуалізували проблему освітніх втрат («educational loss») та освітніх розривів («educational gaps»). Найбільш вразливою ланкою в цій ситуації виявилася початкова школа, де закладається фундамент ключових компетентностей та наскрізних вмінь.

Як зазначається в Типовій програмі підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, які здійснюватимуть освітній процес у другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання) «Навчання в умовах викликів: інструменти подолання освітніх втрат і підтримки учасників освітнього процесу», освітні втрати – це не лише недосягнення очікуваних результатів навчання, а й зниження якості знань через обмежений доступ до освітнього процесу або його переривання [1, с. 4]. Сьогодні вчитель початкових класів потребує не лише методичного інструментарію для навчання, а й кваліфікації «освітнього діагноста», здатного системно виявляти прогалини та проектувати індивідуальні траєкторії їх подолання.

Діагностування в початковій школі має бути комплексним, делікатним та доказовим. На відміну від класичного контролю знань, діагностика спрямована на виявлення причин утруднень учня. Ми виділяємо три рівні діагностичної діяльності вчителя:

– Когнітивний рівень спрямований на перевірку сформованості базових навичок (читання, лічба, письмо). Тут ефективним є використання адаптивних тестів та завдань на платформі «Всеукраїнська школа онлайн», що дозволяють отримати миттєвий аналіз результатів [3, с. 12].

– Діяльнісний рівень дозволяє здійснити оцінку здатності застосовувати знання в типових та змінених ситуаціях через компетентнісно зорієнтовані завдання.

– Психоемоційний рівень забезпечує моніторинг тривожності та мотивації, оскільки «стресовий блок» часто є першопричиною когнітивних втрат у молодших школярів.

Відповідно до Професійного стандарту вчителя, ключовим механізмом запобігання поглибленню втрат є формувальне оцінювання. Воно дозволяє здійснювати моніторинг «тут і зараз». У межах нашого дослідження ми пропонуємо розширити традиційні техніки:

1. Цифрові квізи (Quizizz, Kahoot): забезпечують гейміфікований зворотний зв'язок, що знижує страх перед помилкою.

2. Техніки рефлексії «Валіза, м'ясорубка, кошик»: допомагають учням усвідомити, які знання вони забирають із собою, що потребує доопрацювання, а що було зайвим або незрозумілим.

3. Портфоліо успіху: фіксація не лише результатів, а й динаміки просування учня, що є критично важливим для дітей із значними освітніми втратами [2, с. 58].

Інноваційним інструментом є впровадження «Діагностичних матриць», які дозволяють вчителю візуалізувати розриви між вимогами Державного стандарту та реальним станом підготовки кожного учня.

Подолання втрат не має зводитися до інтенсифікації навчання або збільшення домашніх завдань. Ми пропонуємо наступні стратегії:

1. Технологія мікронавчання (Microlearning). Враховуючи кліповість мислення «альфа-покоління» та знижену концентрацію уваги в стресових умовах, матеріал подається малими порціями (5–10 хв) з обов'язковою інтерактивною перевіркою.

2. Диференціація на основі Штучного Інтелекту. Використання генеративних моделей (наприклад, ChatGPT, Claude) для створення диференційованих текстів для читання. Вчитель може за лічені секунди адаптувати один і той самий науково-популярний текст під різні рівні складності (для учня з високим рівнем і для дитини, яка має значні прогалини в техніці читання).

3. Навчання через гру (Game-based Learning). Використання математичних тренажерів (Matific) та мовних квестів дозволяє автоматизувати навички без психологічного тиску.

4. Педагогіка партнерства та тьюторство. Організація роботи в малих групах «рівний-рівному», де учні з вищим рівнем підготовки допомагають однокласникам, що сприяє не лише засвоєнню знань, а й розвитку соціальних навичок.

Освітні втрати неможливо подолати без створення безпечного психологічного простору. Вчитель має інтегрувати в кожен урок практики заземлення та «хвилинки психологічного розвантаження». Резильєнтність вчителя та учня стає передумовою успішного

надолуження знань. Як підкреслюють дослідники, дитина в стані «виживання» не здатна до ефективного засвоєння академічних концептів [3, с. 94].

Отже, ефективність подолання освітніх втрат у початковій школі залежить від системності діагностичних процедур та гнучкості вчителя у виборі методик. Ми пропонуємо:

1. Створити на базі закладу освіти «Цифрову карту освітніх втрат» для кожного класу.
2. Розробити банк індивідуальних освітніх траєкторій для учнів із особливими освітніми потребами та тих, хто перебуває за кордоном.
3. Запровадити щомісячні методичні семінари-практикуми з обміну досвідом використання AI-інструментів у діагностиці.

Лише за умови переходу від «навчання за програмою» до «навчання за потребами дитини» ми зможемо мінімізувати негативні наслідки кризових явищ та забезпечити якісну освіту майбутньому поколінню.

Література

1. Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, які здійснюватимуть освітній процес у другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання) «Навчання в умовах викликів: інструменти подолання освітніх втрат і підтримки учасників освітнього процесу». Наказ МОН України від 28.10.2025 № 1415 URL: <https://uied.org.ua/wpcontent/uploads/2025/11/mon-1415-28.10.2025.pdf> (дата звернення: 05.12.2025).

2. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (затверджений наказом МОН від 29.08.2024 № 1225) URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity> (дата звернення: 05.12.2025).

3. Рекомендації щодо подолання освітніх втрат у закладах загальної середньої освіти / упоряд. О. В. Вознесенська та ін. Київ: УЦОЯО, 2023. 120 с.

4. Якість освіти в умовах війни: результати другого етапу загальнодержавного моніторингового дослідження якості освіти у закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану. Київ: Державна служба якості освіти України, 2023. 86 с.